

หัวข้อวิทยานิพนธ์	สัญลักษณ์ปลาในพระพุทธศาสนาเถรวาท
ผู้เขียน	นายเพ็ญสุริยาเทพ เข้มลาวลาซ งามางกูร ณ โคตะปุระ
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนศึกษา)
คณะกรรมการที่ปรึกษา	ผศ.ดร. ปฐมภ์ บุญศรีตัน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผศ.ดร. สยาม ราชวัตร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ปลาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ตามกรอบแนวคิดเชิงสัญลักษณ์แบบบุคลาธิษฐานและธรรมาธิษฐาน

ผลของการวิจัยพบว่า ปลาเป็นสัตว์เดียรัจฉานที่ปรากฏอยู่ในฐานะสัตว์ที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อของมนุษย์ ความเชื่อในลักษณะนี้ปรากฏในเรื่องเล่าพื้นบ้าน นิทานพื้นเมือง คำานานปรัมปรา เทพนิยาย หรือในวรรณคดีของยุคสมัยต่างๆ ศิลปกรรมแขนงต่างๆ รวมทั้งปรากฏอยู่ในงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาด้วย และความเชื่อเรื่องปลานี้ยังปรากฏอยู่ทั่วโลกแทบทุกวัฒนธรรม ทั้งฝ่ายตะวันตกและตะวันออก

ปลาในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทนั้น ถูกนำเสนอบทบาททั้งฝ่ายบวกและฝ่ายลบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และถูกนำเสนอทั้งในเชิงชีวภาพ เชิงกายภาพ ที่สำคัญคือการกล่าวถึงปลาโดยใช้เป็นสื่ออุปมาอุปไมยสื่อถึงหลักธรรมทางศาสนา ทั้งในเชิงบุคลาธิษฐาน และในเชิงธรรมาธิษฐาน นอกจากนี้ยังพบว่า ปลากลายเป็นสัญลักษณ์ของความคิด ความเชื่อทางนามธรรมในวัฒนธรรมของมนุษย์ เป็นตัวแทนของการถ่ายทอดพลังแห่งความต้องการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ เป็นตัวแทนของน้ำ และการทำลายความแห้งแล้งอดอยาก เป็นอาหารและวัตถุอย่างหนึ่งที่ถูกใช้บริโภคโดยสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เป็นทรัพย์สินมีค่า เป็นสัญลักษณ์ของพลังอำนาจและความสำเร็จทั้งทางกายภาพและทางจิต เป็นสัญลักษณ์ของการบำเพ็ญบารมีในพระพุทธศาสนา เป็นสัญลักษณ์ของความสิริมงคล เป็นสัญลักษณ์ของกิเลสตัณหา รากะ ความอยาก กามคุณ ความโลเล ความโลภ ความขัดแย้ง ความชั่วร้าย และอำนาจฝ่ายต่ำ โดยมีความสัมพันธ์กับอบายภูมิและความทุกข์ของสัตว์ในนรก เป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้ายในสตรีเพศ เป็นสัญลักษณ์ของสติ การปฏิบัติธรรม ความหยิ่งรู้หรือ พุทธิปัญญา วิมุติธรรม และความสามัคคี และปลายังเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาทั้งในพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์

Thesis Title	Fish Symbolism in Theravada Buddhism
Author	Mr. Plerngsuriyadheva Chao Malaovaraja Ramangkura na Kotapura
Degree	Master of Arts (Buddhist Studies)
Advisory Committee	Asst. Prof. Dr. Parud Boonsriton Advisor Asst. Prof. Dr. Sayam Ratchawat Co-advisor

ABSTRACT

The main objective of this thesis is to analyze the symbolism of Theravada Buddhism in its corporality and abstraction, using a framework of symbolic thought in both personal figurative terms and abstract figurative terms.

The result of the study is that fish are found as an influential symbol of thought and belief, in folklore, legends, fairy tales, and the literature of various ages, various arts works, and Buddhist literature. The symbolism of fish is also found in most other cultures as well, both Western and Eastern.

In Buddhist literature the role of fish is presented in both positive and negative ways, in biological and physical senses. The most important thing is that it was used figuratively to preach the Dhamma in both personal figurative and abstract figurative terms. Apart from that, the fish is used as a symbol of thought and belief in human culture, a representative of energetic vitality, a symbol of water, the destroyer of thirst and hunger, of food for living things, of precious treasure, of both physical and mental power and success, of cultivation and perfection in Buddhism, and of prosperity. It also was represented as a symbol of various defilements, such as desire, sensual-desire, unsteadiness, greed, conflict, evil and the root of bad actions, which are related to the realms of deterioration and suffering consumed by animals who are born there, and of a vicious element associated with women. Finally, the fish is used as a representation of mindfulness, of Dhamma practice, of the penetration of wisdom, of deliberation, of harmony, and as a religious holy animal in Buddhism and in Brahmanism.